

Luovien alojen ryhmä, skenaariot, osaamisvaateet 2030-luvulle

Sini Eusebio, Päivi Ihamäki, Minna Kantola, Riina Kotilainen (pj.), Taru Laaksonen, Vuokko Laine, Jari-Pekka Messula, Samuel Raunio (pj.), Markus Saari, Markus Suomi, Oona Tikkaaja ja Erica Ås

KAUSI 2022-2023

Varsinais-Suomen osaamisen tulevaisuutta ennakoimassa

Turku | Varsinais-Suomen liitto | Turun yliopisto | Kumppanuusfoorumi | Turun ammattikorkeakoulu | Novida | Yrittäjät Varsinais-Suomi | Turun Aikuiskoulutuskeskus | Raseko | Turun kauppakamari
Varsinais-Suomen ELY-keskus | TE-palvelut | Teknologiakampus Turku | Terveyskampus Turku | Salon seudun koulutuskuntayhtymä | Yrityssalo Oy

Luovien alojen avainmuuttajat

Asenne luoviin aloihin, taiteeseen ja kulttuuriin

Asenne ja käsitykset taiteesta sekä taidekäsitys vaikuttavat luovien alojen, taiteen ja kulttuurin tulevaisuusnäkyymiin. Arvot ja mielipiteet vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoon, mutta myös yksittäisen kansalaisen kulutuskäyttäytymiseen. Lisäksi esimerkiksi taidekasvatus (ml. taide- ja taitoaineet) vaikuttaa suhtautumiseen taiteeseen.

Rahoitus

Vallitseva taloustilanne näkyy taiteen ja kulttuurin rahoituksessa. Tiukka taloustilanne vaatii asioiden priorisointia, ja valitettavan usein luovat alat, taide ja kulttuuri ovat olleet mukana leikkauslistoilla. Luovien alojen rahoitus muodostuu useista eri lähteistä, kuten esimerkiksi julkisista varoista sekä säätiöiden avustuksista ja apurahoista.

Kansainvälisyys

Luovien alojen, taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet kansainvälisessä toiminnassa ovat rajattomat. Kansainvälistymisen edellytyksenä ovat muun muassa pitkäjänteinen tuki niin kansainvälisyyttä edistäville toimijoille kuin yksittäisille tekijöille (esim. taiteilijat, itsensä työllistäjät) kuin panostukset liikkuvuuteen. Keskiössä on kulttuuriviennin rahoitus.

Teknologian kehitys

Digitalisaatiolla ja käynnissä olevalla nopealla teknologisella muutoksella on mittavia vaikutuksia myös luoville aloille. Teknologia voi olla esimerkiksi luovan työn tekemisen väline tai materiaali, oman työn esittelemisen ja myynnin alusta tai jopa itse taiteen sisältöjä tuottava. Teknologinen murros (mm. tekoälyn kehitys) tulee vaikuttamaan ja muuttamaan myös luovien alojen työnkuvia.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen tavoitteet (sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen, ekologinen kestävyys) tulee huomioida myös luovilla aloilla. Alan toimijat ja tekijät ovat hyvin tietoisia kestävästä kehityksestä, ja luovilla aloilla onkin suuri potentiaali vihreän siirtymän ja kasvun ajurina. Vastuullisuus ja eettisyys ovat keskiössä myös luovilla aloilla.

Suo, kuokka ja luovuus (nouseva)

- Päättäjät lupasivat 2020-luvun alkupuolella, että luovat alat nostetaan kasvun veturiksi ja alaan investoidaan. Investointeja tehtiin, mutta suhteellisen maltillisesti. 2030-luvulle tultaessa kehitys on kuitenkin ollut nouseva. Rakenteita on uudistettu niin, että 2030-luvulla freelancereiden ja itsensä työllistäjien asema on selvästi parempi. Tämä puolestaan mahdollistaa erilaiset työntekemisen tavat kentällä.
- Vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota ja Nato-jäsenyys vaikuttivat Suomen talouden painopisteisiin, ja puolustusmenot ovat kasvaneet. Myös sote-kustannukset ovat kasvaneet. 2020-luvun alkupuolen huolet leikkausten kohdistamisesta taide- ja kulttuurialan julkiseen rahoitukseen osoittautuvat kuitenkin turhiksi, ja 2030-luvulle siirryttäessä rahoitusta on nostettu pikkuhiljaa vastaamaan 1 prosentin tavoitetta valtionbudjetista. 2030-luvulla luovien alojen rahoituspohja on vakiintunut tietylle tasolle, ja kehitys on jopa nouseva. Julkista rahoitusta täydentävät säätiöiden rahoitus.
- 2030-luvulla luovien alojen asema ja tulevaisuusnäkymät näyttäytyvät positiivisena, ja puhe niiden potentiaalista taloudellisen kasvun ajurina on jatkunut. Tämä näkyy myös luoville aloille hakeutuvien määrässä. Luovien alojen koulutuspaikkojen määrää on nostettu 2030-luvulle tultaessa maltillisesti. Koulutuksessa tehdään aktiivisesti yhteistyötä poikkialaisesti ja eri koulutusasteiden välillä. Myös taide- ja taitoaineiden arvostus ja kiinnostus ovat kasvaneet varhaiskasvatuksesta ja peruskoulusta korkea-asteelle.
- 2030-luvulle tultaessa luovien alojen työtilanne on parantunut taantumasta huolimatta. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa vahvistuva kotimarkkina, mutta myös panostukset luovien alojen kansainvälistymiseen. 2030-luvulla yhä useampi taide- ja kulttuurialan ammattilainen on löytänyt vaihtoehtoisia tapoja työllistyä ja viedä osaamistaan poikkialaisiin toimintaympäristöihin. Samalla myös jako luovilla aloilla pärjäävien ja heikommin pärjäävien ammattilaisten välillä on kaventunut. Osa taide- ja kulttuurialojen ammattilaisista joutuu edelleen työskentelemään muilla aloilla elannon saamiseksi, mutta kehitys vaikuttaa positiiviselta: tulevaisuudessa luovien alojen osaajat voivat saada elantonsa omalta alaltaan.
- 2030-luvulla suomalaiset kuluttavat kulttuuria ja taidetta sekä luovien alojen palveluita enenevässä määrin. 2020-luvun talouden taantuma ei ole vaikuttanut pelätyssä mittakaavassa luovien alojen asemaan, vaan niin julkinen ja yksityinen sektori kuin yksittäiset kansalaiset haluavat edelleen hankkia luovien alojen palveluita. Varsinkin, kun tarjolla olevat palvelut, tapahtumat ja sisällöt ovat ottaneet vahvasti huomioon kestävän kehityksen tavoitteet. 2030-luvulla luovien alojen palveluiden ja tuotteiden kuluttaminen on eettisesti hyväksyttyä.
- Teknologian kehitys kiihtyi 2020-luvulla entisestään, mikä näkyy myös luovilla aloilla. Muun muassa tekoälyn kehittyminen on vaikuttanut luovien alojen toimintaympäristöön merkittävästi: 2030-luvulle tultaessa aloja on kadonnut, mutta tekoälyn luomia mahdollisuuksia on kyetty jossain määrin hyödyntämään.

Haaveet kaatuu – luovat alat aallonpohjassa (laskeva)

- Päättäjät lupasivat 2020-luvun alkupuolella, että luovat alat nostetaan kasvun veturiksi ja siihen investoidaan. Lupaukset eivät käyneet toteen, ja 2030-luvulle tultaessa luovien alojen potentiaali on jäänyt käyttämättä. Rakenteita ei ole uudistettu eikä freelancereiden ja itsensä työllistäjien asemaa parannettu.
- Vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota ja Nato-jäsenyys vaikuttivat Suomen talouden painopisteisiin ja puolustusmenot ovat kasvaneet. Myös sote-kustannukset ovat kasvaneet. Tämä on vaikuttanut negatiivisesti taide- ja kulttuurialan julkiseen rahoitukseen, ja sitä on leikattu. Epävarmat tulevaisuudennäkymät ovat myös vaikuttaneet suomalaisten halukkuuteen ostaa/kuluttaa taide- ja kulttuuripalveluita.
- 2030-luvulle tultaessa luovien alojen koulutuksen rahoituspohja on heikentynyt selvästi, mikä on vaikeuttanut alan koulutuksen järjestämistä. Koulutussisällöt eivät ole kehittyneet eikä koulutusorganisaatioilla ole resursseja eikä tahtotilaa koulutuksen kehittämiseen. Luovien alojen asema ja alan epävarmat tulevaisuusnäkymät ovat vaikuttaneet alan houkuttelevuuteen, mikä näkyy luoville aloille hakeutuvien määrässä.
- 2030-luvulla luovien alojen työtilanne on heikentynyt talouden taantumasta johtuen. Samalla myös jako luovilla aloilla pärjäävien ja heikommin pärjäävien ammattilaisten välillä on suurentunut. Etenkin taide- ja kulttuurialojen ammattilaiset joutuvat työskentelemään 2030-luvulla enenevässä määrin muilla aloilla elannon saamiseksi, eikä luovien alojen ammattilaisten asiantuntemusta ei hyödynnetä toisilla aloilla.
- 2030-luvulla kestävä kehityksen tavoitteita huomioidaan luovien alojen toiminnassa, mutta jokseenkin puutteellisesti. Alalla on edelleen epäterveitä käytäntöjä eikä esimerkiksi ekologisesti kestävien valintojen tekeminen ole mahdollista taloudellisesti.
- Luovien alojen markkina pohjaa 2030-luvulla lähes kokonaan kotimarkkinoihin, jotka ovat pienet. Kansainvälistyminen on mahdollista vain harvoille, eikä sitä tueta riittävästi esimerkiksi julkisin varoin. Suomalaisten taidekäsitys on muuttunut: taiteen arvostus on laskenut eikä sillä nähdä olevan positiivisia vaikutuksia talouteen tai ihmisten hyvinvointiin, saati itseisarvoa. Myös taide- ja taitoaineiden vähenemisen trendi peruskoulussa on jatkunut, mikä heijastuu myös keskiasteen ja korkeakoulujen luoville aloille.
- Teknologian kehitys kiihtyi 2020-luvulla entisestään, mikä näkyy myös luovilla aloilla 2030-luvulla. Muun muassa tekoälyn kehittyminen on vaikuttanut luovien alojen toimintaympäristöön merkittävästi: aloja on kadonnut eikä tekoälyn luomia mahdollisuuksia ole kyetty hyödyntämään. Taustalla ovat puutteellinen digiosaaminen, mutta myös taloudelliset esteet teknologian hankinnassa.

Et koskaan muuttua saa (BAU)

- Päättäjien 2020-luvun alkupuolen puheet siitä, että luovat alat nostetaan kasvun veturiksi ja siihen investoidaan, jäivät lopulta puheen tasolle. Näin ollen alan potentiaali on jäänyt pitkälti hyödyntämättä. 2030-luvulla luovien alojen arvo ja merkitys veto- ja pitovoimatekijänä ymmärretään osittain, mutta silti alaan ei ole investoitu. Rohkeus on puuttunut. Rakenteiden problematiikka tunnistettiin 2020-luvulla erityisesti pandemian jälkimainingeissa: freelancereiden ja itsensä työllistäjien asemaa on haluttu parantaa, mutta uudistus junnaa 2030-luvulle tultaessa edelleen paikallaan.
- Vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota ja Nato-jäsenyys vaikuttivat Suomen talouden painopisteisiin, ja puolustusmenot ovat kasvaneet. Myös sote-kustannukset ovat kasvaneet. Tämä on osaltaan vaikuttanut negatiivisesti taide- ja kulttuurialan julkiseen rahoitukseen 2020-luvun alkupuolelta alkaen, ja sitä on leikattu. Lisäksi taustalla on veikkausvoittovarojen kompensaaation riittämättömyys. Säätiöiden rahoituksen painoarvo on kasvanut. 2030-luvulla rahoituspohja on pirstaleinen eikä mahdollista pitkäjänteistä kehitystyötä. Kilpailu apurahoista ja avustuksista on kovaa.
- 2030-luvulla luovat alat ovat edelleen houkutteleva hakukohde, mikä näkyy hakijoiden määrässä. Koulutuksen rahoituspohja on pysynyt entisellään, mikä osittain on vaikeuttanut alan koulutuksen järjestämistä. Koulutusorganisaatioille ei ole syntynyt vuosikymmenen aikana merkittävästi suurempia resursseja koulutuksen kehittämiseen. Taide- ja taitoaineiden vähenemisen trendi on jatkunut, mikä on heijastunut myös keskiasteen ja korkeakoulujen luoville aloilla.
- 2030-luvulle tultaessa luovien alojen kotimarkkinat eivät ole kasvaneet toivotulla tavalla. Kansainvälisille kentille hakeutuvat suhteellisen harvat ammattilaiset, sillä rahoitusta kansainvälistymiseen on tarjolla riittämättömästi ja se ohjautuu vain osalle toimijoista/tekijöistä. Luovien alojen työtilanne on edelleen suhteellisen heikko. Näin ollen myös jako luovilla aloilla pärjäävien ja heikommin pärjäävien ammattilaisten välillä on suurentunut. Taide- ja kulttuurialojen ammattilaiset joutuvat edelleen tekemään muita töitä luovan työn rinnalla elannon saamiseksi. Yritystä luovien alojen osaamisen hyödyntämiseen myös muilla aloilla on yritetty 2020-luvulta lähtien, mutta asiantuntijuutta ei edelleenkään hyödynnetä muilla aloilla.
- 2030-luvulla suomalaiset kuluttavat taidetta, kulttuuria ja luovien alojen palveluita edelleen runsaasti, mutta kuluttajia ovat loppujen lopuksi suhteellisen homogeeninen joukko. Taide- ja taitoaineiden vähenemisen trendi peruskoulussa on jatkunut, mikä tarkoittaa heikentyvää taide- ja kulttuurisuhdetta. Tämä puolestaan vaikuttaa pitkällä aikajänteellä suomalaisten taidekäsitykseen ja taidemakuun. Kestävän kehityksen tavoitteita huomioidaan luovilla aloilla, mutta olemassa olevien resurssien puitteissa.
- Teknologian kehitys kiihtyi 2020-luvulla entisestään, mikä näkyy myös luovilla aloilla. Muun muassa tekoälyn kehittyminen on vaikuttanut luovien alojen toimintaympäristöön merkittävästi 2030-luvulle tultaessa.

Tajunnanräjäyttävä nousu! (mullistus)

- Suomessa on investoitu luovien alojen kasvuun ennätysmäisesti 2020-luvun puolivälistä alkaen. Vaikka vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota ja Nato-jäsenyys vaikuttivat Suomen talouden painopisteisiin ja puolustus- ja sote-menot kasvoivat, taiteen ja kulttuurin rahoitus nostettiin yhteen prosenttiin. 2020-luvulla päättäjät luottivat kulttuuriin ja taiteeseen sivistyksen ja kansainvälisen kilpailukyvyn perustana. Valtion esimerkki on saanut myös kansalaiset ja yritykset kuluttamaan taidetta, kulttuuria ja luovien alojen palveluita, mikä näkyy rahoituspuolelta laajentumisena. 2030-luvulle tultaessa luovien alojen osuus Suomen bkt:sta on hyvässä vauhdissa kohti 7 prosenttia.
- 2030-luvulla luovien alojen asema ja kirkkaat tulevaisuusnäkymät ovat vaikuttaneet alan houkuttelevuuteen: alalle valmistuu ennätysmäärä ammattilaisia, joilla on myös erinomaiset mahdollisuudet työllistyä. Koulutuspaikkoja on lisätty vastaamaan osaajatarvetta, ja koulutusorganisaatiot ovat kyenneet vastaamaan koulutustarjonnallaan työelämän tarpeisiin. 2030-luvulla tutkintokeskeisestä koulutuksesta ollaan siirtymässä yhä enemmän täydentävään koulutukseen, joka syventää luovien alojen ammattilaisten osaamista.
- 2030-luvulla luovien alojen ammattilaiset työllistyvät paitsi oman alan töihin, myös poikkialaisiin projekteihin ja tehtäviin. Se, että taide- ja kulttuurialan ammattilaisen tulisi tehdä muuta työtä elannon saamiseksi, ei ole enää sääntö, vaan ennemminkin poikkeus. Rakenteita on uudistettu niin, että freelancereiden ja itsensä työllistäjien asemaa on parannettu ja yhä useampi luovien alojen ammattilaisista on yrittäjä/itsensä työllistäjä. Tämä puolestaan mahdollistaa erilaiset työntekemisen tavat kentällä.
- 2030-luvulle tultaessa luovien alojen kotimarkkina on kasvanut, mutta lisäksi luovien alojen ammattilaiset ovat verkostoituneita kansainvälisesti. He pystyvät työskentelemään kansainvälisissä toimintaympäristöissä ja tuomaan osaamistaan monikansallisten työryhmien ja projektien käyttöön. Luovat alat on Varsinais-Suomen lippulaiva ulkomailla! Vaikka suomalaisten taidekäsitys ja taidemaku ovat muuttuneet muun muassa teknologian kehittyessä, taiteen, kulttuurin ja luovien alojen arvostus on kasvanut uusiin mittoihin. Tämä näkyy myös taide- ja taitoaineiden määrän lisääntymisessä peruskoulussa, millä on positiivisia vaikutuksia tulevaisuudessa myös keskiasteen ja korkeakoulujen luoville aloille.
- 2030-luvulle tultaessa kestävä kehityksen tavoitteet on toimeenpantu laajasti luovilla aloilla. Tämän takaavat muun muassa riittävät resurssit. Luovat alat ovat myös olleet kestävä kehityksen tavoitteiden ajuri ja vihreän siirtymän esimerkki niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisesti. Suomi on edelläkävijä: se on lanseerannut tiedolla johtamisen rinnalle luovuudella johtamisen. Luovuutta ja luovien alojen toimintamalleja sekä tekemisen tapoja sovelletaan laajasti työelämässä ja yhteiskunnassa yleisesti. 2030-luvulla luovuudesta on tullut Suomen maakuvan sydän.
- Teknologian kehitys kiihtyi 2020-luvulla entisestään, mikä näkyy myös luovilla aloilla. Muun muassa tekoälyn kehittyminen on vaikuttanut luovien alojen toimintaympäristöön merkittävästi: aloja on kadonnut, mutta toisaalta tekoälyn luomat mahdollisuudet ovat synnyttäneet 2030-luvulle tultaessa uusia ja innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia, joissa on myös vientipotentialia. Luovat alat ovat digitalisaation etujoukkoa.

Luovien alojen ammattilaisen osaamisvaateet 2030-luvulla

- Itsensä johtaminen
- Resilienssi
- Vahva substanssiosaaminen & oman alan tradition tuntemus
- Ennakointitaidot
- Elinikäinen oppiminen
- Viestintä- ja vuorovaikutustaidot
- Kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusosaaminen
- Digitaidot
- Kestävän kehityksen osaaminen

Osaamisvaateita sparrautettiin luovien alojen eri ammattilaisilla touko-elokuussa 2023. Luovien alojen ryhmä huomioi palautteen ja kommentit osaamisvaateiden kohdalla.

Osaamisvaateista lisää

- Itsensä johtaminen: korostuu luovien alojen töissä, varsinkin taiteen vapaalla kentällä
- Resilienssi: epävarmuuden sietäminen -> ratkaisukeinojen tarjoaminen / löytäminen (mm. koulutuksilla!)
- Vahva substanssiosaaminen & oman alan tradition tuntemus:
- Ennakointitaidot: korostuu erityisesti johtavassa asemassa oleville
- Elinikäinen oppiminen: substanssin lisäksi myös oppimisen taidot
- Viestintä- ja vuorovaikutustaidot: myös oman osaamisen ja tekemisen esittely ja myyminen
- Kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusosaaminen: sekä Suomesta ulkomaille että ulkomailta Suomeen
- Digitaidot: tekoälyn nopea kehitys huomioitu ja huomioitava
- Kestävän kehityksen osaaminen: laajasti ymmärrettynä, diversiteetti, vastuullisuus, eettiset toimintatavat jne.

Keinoja vastata osaamiskapeikoihin ja osaamisvaateisiin

- nopeat koulutukset ”täsmäiskuina” eri koulutusasteilla
 - > rahoitusinstrumentit!
- joillekin tämä on tietojen ja taitojen syventämistä, toisille tietojen ja taitojen laajentamista
- eväitä yrittäjyyteen, itsensä työllistämiseen
 - > sekä alueellisesti että alueelta kansalliselle ja kansainvälisille areenoille
- digitaidot ja muutokset tekemiseen ja vastaanottoon
 - > koulutukset jne.
- toimialarajat ylittävä toiminta: koulutus, yritysyhteistyö, uuden luominen
 - > luovien alojen ammattilaiset toisilla aloilla